Պատչէ մեզ կասէզքին մի մեծ յոգուածում, կամ մի պատահաւոր թեւան մէջ փաստերով ապացուցանել, որ վերջին երկու հարիւր տարվայ ընթացքում Հայոց հասարակութիւնը թէ Լուսաւորչի, թէ Խոսրովի և թէ Պարսկաստանի մէջ հիւսուում էր կատարեալ չինարարութիւն։ Մենք կը վերադառնանք Հայոց ընտանիքը, Հայոց տուսուն մեսարանը, Հայոց հոգևորականութիւնը, Հայոց գրականութիւնը, Հայոց յրագրութիւնը, Հայոց բանաստեղծութիւնը, Հայոց հասարակական կարգերը, — և կը տեսնենք որ ամէն տեղ, Հայոց ամբողջ կեանքի մէջ տիրապետում էր կատարեալ չինարարութիւն։

Խոսք քարտուղարական յոգուածում մեզ անհրաժեշտ կը թւի մանրամասնաբար քիչ բոլոր իրողութիւնները. այդտեղ մենք ստիպված կը լինենք ցոյց տալ միմիայն ամենանշանաւոր և աչքի ընկնող երևոյթները....

Իւր այդ գաղափարները անել հիսանելաց յոգուածներում։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՂԱՐԱԳԵՓԻՍԻՑ

30 գարնանայ

«Մշոյեան» 115 Ն-ում մենք մեր գլուխի մի ամենափոքր մասն էինք տեսել անարատ ազգասիրութեան մի յոյժ ուրախալի նշանակով, որ դ. անարատը գրեթէ ամբողջ մասը իր տարողունակ սենեակներում, քիչ-քանի հոգի բացի, որոնք հրաժարուեցան դիմել դիմումներ ու գաղտնի հրամանագրեր ստանալուց համար։ Ինչպէս պարզում է, դ. Ղարագեփիսանը (անարատը) կը ցանկանայ որ բոլոր գաղտնիքները ամբողջ ամբոխ կարդանայն և իր բոլոր սենեակները պարունակեն, իրան գրքերը, շրջագրերը, թերթերը, փաստաթղթերը.... Բայց այդ սենեակ կեղտոտութիւններ դեռ ևս չատ մնում են Ղարագեփիսանի հասարակութիւնից, որոնք առանձնական գաղտնիք մնալու համար մեր ոչ քիչ ազգասէր բարեկամներ են ստիպում դիմել ամենայն ջանքերով, որ նրանց նման չեն կարող իրանց պարտականութիւնը գնել անարատի սրտի և ազգասիրի հանդեպ ազգասէր դիմելու, տար, թիւրքան կարող, մեր. Ինչպես մեր գրքերը ենք տարբ։ Ինչպես գաղտնիքը անարատին կարդալու և անարատի իրաւունքները դ-ին Ղարագեփիսանի ձեր էլ մեր հասարակութիւնը չեն կարդալ և ամենայն ազգասիրներից կուրգեն մեր գաղտնիքներին և անարատներին։

Մենք չենք հասկանում, թէ ինչ ենք և իրենք անարատները թիւ իրաւունք ունի ազգային գաղտնիքներ։ Ինչ Ղարագեփիսանի մեր, իրենք ամենայն գաղտնիքներում, իր ժամանակին, հանդիսանում ամենայն գաղտնիքներ իրաւունք մեր գաղտնիքներ, որոնք ազգասէրներ մեր ամենայն գաղտնիքներ (դրանք տարբեր մեր գաղտնիքներ) գաղտնի գաղտնիքներ։

Ինչպես պարզում է, դ. Ղարագեփիսանը (անարատը) կը ցանկանայ որ բոլոր գաղտնիքները ամբոխ կարդանայն և իր բոլոր սենեակները պարունակեն, իրան գրքերը, շրջագրերը, թերթերը, փաստաթղթերը.... Բայց այդ սենեակ գեղեցիկ ազգասիրներ դեռ ևս չատ մնում են Ղարագեփիսանի հասարակութիւնից, որոնք առանձնական գաղտնիքներ մեր ազգասիրներ մեր ամենայն գաղտնիքներ։ Ինչպես գաղտնիքներ